

בענין פסיק רישא שלעבר וגרמא - שיעור 546

- I. תנורים שיש בהם טעם מוסטאט האם מותר לפתוח דלת התנור בשבת כשה האש אינה דולקת דעתה כפסיק רישא שלעבר דהוי ספק הבערה על איסור دائוריתא
- א) עיין בחידושי רבינו עקיבא איגר (י"ז פ"ז - ו' ד"ה י"ח") שכח על דברי הרמ"א דיש אומרים שאסור לחותה האש תחת קדרה של גוים לפי שהם מבשלים בהבשר וחלב ותמה על דבריו משום שהוא אינו מתכוון לבישול ופסיק רישא לא הוא דשמא לא בישול בשר וחלב והתרץ שדווקא בספק דלהבא דשמא יתא נעשה איסור במעשה שלו כמו הגורר מטה כסא ופסל שיש ספק שהוא לא יעשה חרץ אמן על ידי החיתוי בודאי יבשل בשר וחלב אלא שהספק שמא לא בישול הגו בשר וחלב זה נחשב כפסיק רישא וזה בנידן דידן הספק בעבר שמא האש אינו נדלק וממילא יש לאיסור כי הספק שהוא במצבאות אין נקרא אינו מתכוון הט"ז (סימן זט"ז - סק"ג) כתוב שגם אם יש זוכרים בתיבה מותר לסגור אותה בשבת ומוכח שגם בספק לשעבר מותר ולא הו פסיק רישא ודבריו הובא ברע"א ע"ש ועיין בשו"ת מלמד להועיל (צפוף הספר חלק ג - ק"ג) שמתרצה קושית רע"א שדווקא בדייני שבת דק"ל מלאכת מחשבת אסורה תורה לכן גם שהספק הוא על העבר יש להקל שלא חשיב פסיק רישא אלא אינו מתכוון משא"כ גבי בשר בחלב שאין צורך מלאכת מחשבת ועוד דאי אפשר למימר בספק פסיק רישא דהוה מלאכת מחשבת שהרי אותה מלאכה אינה ברורה במחשבתו וע"כ באינו מתכוון מותר דיין אפשר לומר מתחכין דמי וכ"כ המהרש"ג (ז - קי"ל - ו)
- ד) עיין בשו"ת אבני נזר (סימן ר"ה) ובבה"ל (צט"ז - ג' ד"ה "ולכן") שהוכיחו כדברי הט"ז להקל וראיתם מדברי הרמב"ן (קמלהות פרק כילה מ"ה): בדין המיחם שפינחו ממנו מים חמימים נוthen לתוךם מים מרובים ולא חיישין למצרף משום דשמא לא הגיע לצירוף ומוכח שאף בספק לשעבר אמרנן דבר שאינו מתכוון מותר. וזה גם כן דעת המאירי ועיין עוד בשו"ת חלקת יואב (סימן ח) שכח לאיסור וראיתו מרמ"א (סימן ר"ט)
- ה) שכח דסתימת התנור בלילה שבת אסור משום דשמא הקדרות איןן מבושלות כל צרכן וספק זה במצבות הדבר וספק לשעבר ואיסור וע"ש שהביא עוד ראיות
- ו) ועיין בשו"ת מנהת שלמה (סימן י - חות ע) מהגרש"א בעניין פתיחת מקרר חשמלי בשבת שלא רצה לסמוך על המקליטים בספק פסיק רישא לשעבר והביא השו"ע הרב בקונטנטס אחרון (דע"ז - ח) שכח לעניין כיבוד הבית אסור (צלא"ז - ז) להספק הוא שמא יש גומות בבית ואי אפשר שלא ישוה (והספק הוא דשמא יש כבר גומות) וכן לעניין פתיחת דלת נגד הנר שהספק אם אם הרוח מנשב הוא ספק לשעבר וע"ש שהביא סברות להקל אבל סתם לאיסור אבל מ"מ כתוב דאפשרו מתכוון שהמקרר לפעול מותר משום גורם פסיק רישא אפילו אם הוא מלאכת دائוריתא
- ז) עיין בשו"ת משנת רבי אהרן (קטלר) דאסר אפילו פתיחת המקרר דיש לחוש דהו גם כן פסיק רישא דעתך ליה ולא התיר משום גורם פסיק רישא וודאש דווקא כשאינו פועל
- ח) ועיין באג"מ (ד - ט"ד - כ"ח) שכח דמותר לפתוח דלת התנור כשה האש אינה דולקת דין בזה פסיק רישא והוא דבר שאין לאיסור אמן דעת המ"ב בנ"ד אינו ברור כל כך ועיין בבה"ל (צט"ז - ג' ד"ה ולכן) ועיין במ"ב (פי"ח - פ) י"א דבצירוף אפילו באיסור מן התורה מ"מ מותר ואבל
- ט) ולמעשה - יש מקום להחמיר דבעניינו הוא ספק دائוריתא מ"מ המקליטים יש על מי לסמוך מ"מ להוארים אין חילוק בין אם הסיר כל המאכלים או לא הפתיחה אסור בכל אופן דגם פסיק רישא שלא ניזא ליה אסור ואבל

II. Raising the Thermostat on a Central Heating System

- א) עיין בשש"כ (כ"ג - כ) שכח דאף בזמן שההסקה מופעלת יש להימנע מלהגביר את פעולות החימום בשבת ואילו בחג בזמן שההסקה מופעלת לית לנו בה וטעם האיסור כי יתכן שלא כל המים שבכל צינורות ההסקה כבר הגיעו לשיעור של יד סולדת בו והרי הוא גורם לבישולם (וע"ע זכריה ס"ז) אבל מכיוון שהמים שבדוד כבר נתבשלו פעם ו Robbins הסוברים דמעיקר הדין גם בלח אין בישול אחר בישול אף שנצטנו לגמרי אפשר דיש להקל ועיין באג"מ (ד - ט"ד חות ה) דבישול אחר בישול בדבר לה הוא חומרא בעלמא
- ב) ועוד טעם להתריר דספק אם נתבשלו כבר המים שבצינורות נקרא ספק פסיק רישא לשעבר ומותר לכמה פוסקים
- ג) ועיין באג"מ (י"ז ג - מ"ז - ז) אם עשו שלא ידלק כלל אלא שישאר כמו שהוא עתה וכן כשהועשה שלא יכבה כלל ליכא מלאכה אבל עכ"פ אסור מדין מוקצתה וכל שאר האופנים אסור ולא כהב טעם לדבר ואפשר משום זה בגדר דסתם בור וחוזר וחפרו

וגם שזה לא נקרא גרמא כשית הרא"ש (זיה כ"ג) ולא כתוספות. אבל שמעתי מרוב דוד פינשטיין לדתגביר את פעולת החימום בזמן שהוא דלוק אין איסור ברור ובמקומות צורך מותר ואולי זה גם כן דעת אביו וע"ע בשש"כ (כ"ג - ס"ח) דאייסור גרמא משומ חומרא ולכן המתג אין מוקצה ובמקומות דיכול להנמייך או להגביר את פעולת החימום באופן שאינו מבעיר או מכבה בידים יש מקום להקל במקומות צורך אבל להגביר בזמן שהרס המפעלת אין נכון משומ חSSH בישול המים באינגר אם קר

III. לענין גרמא (עיין בשש"כ חלק ג מזול דף י"ג) גרמא שרי ורק משום חומרא מציריכין דוקא במקום הפסד (שש"כ י"ג - הערה ס' ז' בסוף)

IV. השאלות

א) חומר שמנקה שצובע גם את המים שנתון בבית הכסא לכאורה אין איסור צובע משומם ^{ב)} אכן צבעה במשקה או במים ^{ב)} והוא רק גרמא ^{ב')} וגם אינו מתכוון ^{ב')} וגם אינו של קיימא (ציצ אליעזר י"ד - מ"ז) ^{ב')} ושלא כדרך צבעה וכ"כ השו"ת אור לציון ^{ג - כ"ט} וכן הורה הגראי"ש אלישיב והاذ נדרשו (י"ג - י"ד) וכ"כ הבהיר משה (ח - כ"ז) וע"ע בשש"כ (כ"ג - מ"ד זמילוחיס) וגם בשו"ת קניין תורה (ג - ס"ז) שפסקו לאיסור ובבית הכסא של אחרים אין להחמיר ובודאי בכלל אופן אין שייך מוחאה

ב) מאור על-עקטורי הנדליך כשאדם הולך לפניו יש טעם להתייר משום דלא חשב מעשה אלא גרמא דמעכבר את ההקRNAה העלעקטורי מלילך הלאה והם חוזרים להכלי המפעיל וגרמא במקומ מזויה או הפסד שרי (רמ"א ס"ד - כ"ג) ועיין בשער החיזון (תק"ד - סקל"ח) אמונם ע"ע באור ישראל (ז"י יט) שהחייב מהרב היילפערץ בשו"ת מעשה חושב (ה' - י"ג) דחווב מעשה ולא גרמא דעת הליכתו הוא מעכבר את ההקRNAה שלא תלך הלאה וע"ז ביא חנזה לאחbor לגדלתה המאור ובנו'ל בזורה ארנו נמדליך בה אם באור

ג) **ויש מתיירים לפזר רעל כדי להמית שרצים דהרי הרעל עומד לך ואינו מוקצתה ובגרמא של משאצ'ל"ג** שרי אפלו בשבת וכ"ש ביר"ט **ויש אוסרים** (שב"כ כ"ט - טעיה כ"ח ע"ז)

ד) מותר להקטין אש הגעז ביו"ט וגם לכבה לגמר ועיין באג"מ (ה - ז"ג ד"ס יזדיג' לפקטין ח') שכח "יש אצלי חידוש גדול ואני רוצה לכתוב זה בכתב" רענין הפסקת car ignition בשחת - עיין בשש"כ (מ - סעיף קכ"ט) בשם הגרשוז'א אם אין נカリ ואין קטן יכבה בעצמו וטוב אם יעשה בשינוי וטעם ההיתר מפני שכל ניצוץ קטן הוא אש חדשה וע"י הפסקת פעוללה המנוע הוא גורם רק לכך שלא תיזכר אש חדשה ובמקום החדש כמו כאן וודאי יש להקל וזה דומה לשופך נפט על אש שם הוא יפסיק בפעולה השפיכה אינו חיוב מושם מכבה ועיין עוד במשנה שבת (כ"ע) ובנידן דידן עדיף טפי מהתם כי שם עכ"פ קיימת אש גדולה ואילו בנידן דידן מייצרים כל רגע אש חדש ועוד אפשר שיצא מזה הזריקא לרבים אם המשיך לפועל ושיטתו כשיתת רב משה

ה) דלת הנפתחת אוטומטית באירועות חשמל אם ע"י דעברו במקום מסוים הוא גורם להפסקת הקרןנה ועכשו מסולקת המניעה לפועלות המכשיר החשמלי יש לעיין אי זהה כמו כוח שני לש"כ (כ"ג - קמ"ו) אבל חתני שמע מהגרשז'א שיש איסור תורה בדבר

ו) **לכון הגרשׂ** לא חשש מלהשתמש במעלות שבת (Shabbos elevator) גם ביום רוחן דכיוון שאם רק הכנס משא הרי זה חשוב גרמא הוואיל והוריד מתחלה רק אחר כך והוא הדין נמי כשהוא עצמו נכנס וממילא נראה דבכהאי גוננא דנידן דינן שבלאו הכל היה נעשה ולא גרם שום חידוש מסתבר דספר שרוי גם שלא במקום הפסד ואין למחות למי שנוהג להקל (שב"כ כ"ג - מ"ע) ודלא כהאג"מ (ז - פ)

ז) עיין **באג"מ** (ד - ע"ז - כ"ג) דאסור לחת מים קרים ולהברר לחשמל סמוך לשבת כיוון שיש להרוש שע"י הוצאה חלק מהמים יקרב את בישול האשא'

ח) אם טעה ופתח את ברז המים החמים בשבת אסור לסגורו כיוון של ידי זה גורם שהמים הנוחרים בדוד יגיעו לידי יד סולחת בו יותר מהר (מ"כ א - מ"ג) וכ"כ הוץ' אליו ע"כ בספר מאור השבת (ו' תק"ל) בשם הגראי' פישר דהוי פסיק רישא שלא איליעזר אבל ע"כ איכפת ליה וגם מלאכה שאינה צריכה לגופה באיסור דרבנן וגם הוא בגדר מתחעך ואפשר משומש שלא עלתה על דעתו כלל משום שאינו לפניו ודומה למה שהתר הגאון רב אלישיב משומש שהוא לא ניחא ליה ולא עלתה על דעתו כלל כשאינו לפניו water metering

ט) אסור לפתח דלתה כנגד נר דולק ואם אין רוח מונשת מותר כשחם מאד (מ"ב רע"ז - ס"ג)
 י) **בשש"כ** (כ"ג - ס"ד) דאף דהוה פסיק רישא שתכבה האש מוקדם יותר

שאינו חם טוב להחמיר ועיין האג"מ (ה - קכ"ג) מ"מ כיוון שאין מכורין לכך והוה כה שני וגרמא שריין' בכח"ג אבל אם יש מים בדור